

Helsingfors

Information till vårdnadshavare om studier i svenska som andraspråk (S2) i grundskolan

Innehåll

Inledning.....	3
Undervisning som stöder utvecklingen av språkkunskaperna	3
Valet av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur	4
Undervisning, uppföljning av språkkunskaper och byte av lärokurs	5
S2-lärokursen i läroplanen	6
Så kan S2-undervisningen ordnas.....	6
Flerspråkighet i skolan	7
Vårdnadshavarnas roll i stödjandet av de språkliga färdigheterna.....	8
Upprätthållande av det egna språket	8

Inledning

Den här guiden ger information till vårdnadshavarna till elever i Helsingfors om studier i svenska som andraspråk i grundskolan. Den ger svar på bland annat följande frågor:

- Vad betyder undervisning i svenska som andraspråk?
- På vilka grunder rekommenderas att en elev deltar i S2-undervisning?
- Hur är S2-undervisningen ordnad i skolorna?
- Hur kan vårdnadshavarna stödja sina barns språkliga utveckling?

Samma rutiner och information gäller ganska långt även studierna i finska som andraspråk i Helsingfors skolor, med den skillnaden att undervisningsspråket för S2-undervisningen då är finska.

Undervisning som stöder utvecklingen av språkkunskaperna

I Helsingfors finskspråkiga och svenskspråkiga grundskolor erbjuds undervisning som särskilt beaktar lärandebehoven hos flerspråkiga elever och invandrarelever. Sådan undervisning är exempelvis förberedande undervisning, undervisning i eget modersmål och undervisning i svenska som andraspråk, som det här informationspaketet särskilt fokuserar på. Språkinläringen främjas också i undervisningen i olika ämnen exempelvis genom att man utvidgar ordförrådet och övar på olika textfärdigheter.

Förberedande undervisning

Elever vars kunskaper i finska/svenska är under nybörjarnivå (A1) hänvisas till förberedande undervisning. Till denna undervisning hänvisas barn som nyligen har flyttat till Finland och utifrån språkkunskaperna vid behov även barn som är födda i Finland. Den förberedande undervisningen omfattar en lärokurs på ett läsår. Under den lär sig eleven svenska och andra färdigheter som behövs i skolan. Eleven kan flyttas till förskolan eller grundskolan innan ett år har gått, om eleven är redo för det.

Undervisning i eget modersmål

Undervisning i eget modersmål är kompletterande undervisning som kan erbjudas elever som har ett annat modersmål än finska eller svenska. Målet för undervisningen i eget modersmål är att stärka kunskaperna i det egna modersmålet, så att eleven kan studera på språket och även i övrigt använda det mångsidigt. Det är bra om vårdnadshavaren använder sitt eget starkaste språk med barnet samt uppmuntrar och stöder barnet i inläringen av alla språk.

S2-undervisning

Lärokursen för svenska som andraspråk och litteratur är en lärokurs inom läroämnet modersmål och litteratur. Till den hänvisas elever vars kunskaper i svenska har utvecklats, men inte ännu räcker för att eleven ska kunna studera svenska som modersmål. S2-undervisningen utvecklar elevens kunskaper i svenska så att eleven kan verka och studera på samma sätt som andra. S2-undervisningen uppmuntrar till att även använda andra språk som eleven kan i studierna i svenska och andra ämnen.

Vi ska nu ge närmare information om lärokursen svenska som andraspråk och litteratur samt om sådant som gäller flerspråkighet i skolan.

Valet av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur

Modersmål och litteratur är ett läroämne som alla elever studerar. Inom läroämnet finns olika lärokurser. En av dem är svenska och litteratur (S1) och en annan är svenska som andraspråk och litteratur (S2). I Helsingfors undervisar man också i lärokursen teckenspråk och litteratur. En elev studerar i allmänhet enligt lärokursen för S1 eller S2.

Vem är S2 avsedd för?

Lärokursen svenska som andraspråk och litteratur (S2) är avsedd för elever:

- 1) vars modersmål är något annat än finska, svenska eller samiska eller som annars har flerspråkig bakgrund och
- 2) vars kunskaper i svenska inte räcker för lärokursen i svenska och litteratur eller
- 3) vars språkkunskaper är tydligt bristande inom vissa delområden (delområdena är att förstå tal, tal, skrivande och att förstå texter).

De lärare som undervisar eleven beslutar tillsammans om de ska rekommendera lärokursen i svenska som andraspråk för barnet. Det är ändå vårdnadshavaren som fattar beslutet om lärokursen.

Vad bidrar till rekommendationen om och valet av S2-undervisning?

Valet av lärokurs påverkas endast av elevens kunskaper i svenska i förhållande till de svenskakunskaper som åldersklassen behöver för skolgången. Valet av lärokurs påverkas inte av deltagande i undervisning i eget modersmål eller vilket språk som har angetts som elevens modersmål i befolkningsdatasystemet. Även om svenska har angetts som elevens modersmål kan S2-lärokursen rekommenderas på grund av brister i språkkunskaperna. S1-lärokursen kan också rekommenderas om språkkunskaperna är tillräckliga, även om något annat språk än svenska skulle ha registrerats som modersmål.

Några exempel på fall där S2-lärokursen i allmänhet rekommenderas för en elev:

- Eleven kan inte kommunicera flytande på svenska i vardagliga situationer i skolan
- Eleven har svårigheter med att följa undervisningen i olika ämnen och delta i skolans verksamhet på svenska
- Eleven talar flytande svenska i vardagliga situationer, men språkkunskaperna räcker inte ännu för att förstå texter i olika läroämnen eller skriva text
- Eleven kan inte ännu läsa och/eller skriva svenska tillräckligt bra med tanke på sin ålder, så att han eller hon kan studera självständigt och delta i skolans verksamhet.

Varför rekommenderas S2-undervisning fastän eleven kan flytande svenska?

Svaret finns ofta i skillnaden mellan kommunikativa och akademiska språkkunskaper. Kommunikativa språkkunskaper använder man i vardagliga samtal, där man vanligen diskuterar konkreta saker och använder enklare meningar. Man kan ta till sig kommunikativa språkkunskaper på ett par år.

Ju längre skolgången framskrider, desto mer behöver man behärska mer krävande språk, läroämnens språk och olika situationer av språkanvändning. I de högre årskurserna behöver man språk som innehåller många abstrakta uttryck, textfärdigheter samt begrepp och texttyper som anknyter till olika läroämnen. Det tar i allmänhet fem till sju år att utveckla akademiska språkkunskaper för skolan.

Vårdnadshavaren fattar beslutet om valet av lärokurs enligt den information som ges

Vårdnadshavaren och läraren deltar i valet av lärokurs i läroämnet modersmål och litteratur (S2 eller S1). Lärarna fastställer vilken lärokurs som bäst stöder elevens lärande och rekommenderar den för vårdnadshavaren. Det är ändå vårdnadshavaren som fattar beslutet. Fastställandet av en lämplig lärokurs baserar sig på elevens språkliga färdigheter och de språkliga kraven i åldersgruppens studier. Man utreder elevens kunskaper inom alla delområden av språkkunskap.

Valet av lärokurs är ett långsiktigt val, men när färdigheterna utvecklas tillräckligt mycket kan och bör man byta från S2- till S1-lärokursen. Då måste man på nytt kartlägga elevens språkliga kunskaper inom olika delområden. Lärarna berättar för vårdnadshavarna vilka målen för S2-lärokursen är, hur undervisningen ordnas och varför den är till nytta för eleverna.

Undervisningen i svenska som andraspråk är inte stödundervisning. Samma timantal har reserverats för S1- och S2-lärokursen. En elev som studerar enligt S2-lärokursen kan precis som en S1-elev få stödundervisning i olika ämnen efter skoldagen om det behövs. Genom stödundervisningen hjälper läraren eleven att nå läroplanens mål.

S2-lärokursen och fortsatta studier

Man kan studera svenska som andraspråk även i yrkesutbildning och i gymnasiet. Om elevens språkkunskaper ännu inte räcker för yrkesinriktade studier eller gymnasiestudier kan eleven ansöka till handledande utbildning för fortsatta studier (TUVA, från och med hösten 2022), vars mål är att stärka språkkunskaperna och de studiefärdigheter som behövs. Som avslutning på gymnasiestudierna kan man avlägga ett studentprov i svenska som andraspråk.

När det gäller högskolor rekommenderar Utbildningsstyrelsen att sökande behandlas på samma sätt oberoende av om de har studerat enligt S2- eller S1-lärokursen. Målet är att det inte ska göra någon skillnad vilken lärokurs eleven har deltagit i. Högskolornas poängsättningsrutiner varierar, så det är bra att kontrollera den aktuella situationen exempelvis med studiehandledaren.

Undervisning, uppföljning av språkkunskaper och byte av lärokurs

Det är viktigt att informationen om utvecklingen av elevens språkkunskaper når de nya lärarna när eleven börjar skolan, byter undervisningsgrupp eller skola eller får en ny lärare. När läraren genast får information om den nya elevens språkkunskaper, styrkor och eventuella stödbehov kan läraren planera undervisningen enligt vad som passar bäst för eleven. Det är mycket viktigt att man för vidare information så att elevens språkkunskaper kan fortsätta utvecklas utan avbrott.

S2-läraren och klassläraren eller klassföreståndaren bekantar sig med den nya elevens dokument, till exempel den bedömning av språkkunskaperna som finns inskriven i planen för lärandet, eller så kartlägger de vid behov elevens språkkunskaper. De följer också upp hur elevens språkkunskaper utvecklas under den grundläggande utbildningen. Utifrån utvecklingen av olika delområden av språkkunskaper utreds också hur väl lärokurserna i modersmål och litteratur (S1 eller S2) lämpar sig för eleven, och man byter lärokurs vid behov.

Om lärarna utifrån sina observationer bestämmer sig för att rekommendera att man ska byta lärokurs, diskuteras detta med eleven och vårdnadshavaren. Om vårdnadshavaren håller med om att det är bäst att byta lärokurs undertecknar han eller hon en blankett om detta. Vårdnadshavaren kan begära att få en motivering till varför en viss lärokurs rekommenderas för eleven. Vårdnadshavaren kan också begära att lärarna ska granska lärokursens lämplighet och meddela om de tycker att det är lämpligt att byta lärokurs.

Det går att byta lärokurs under hela den grundläggande utbildningen, förutom i årskurs nio. Valet av lärokurs är i regel ett långsiktigt val, för att språkkunskaperna ska utvecklas på ett kontinuerligt sätt. Bedömningen av läroämnet modersmål och litteratur baserar sig på målen för den lärokurs som eleven har läst.

Skolan kan ordna undervisning i S2-lärokursen för en elev på olika sätt beroende på skedet i utvecklingen av elevens språkkunskaper och vilket språkligt stöd eleven behöver. En elev som studerar enligt S2-lärokursen kan till exempel studera mer eller mindre i samma grupp som S1-elever. Skolornas rutiner för ordnandet av undervisningen varierar. Längre fram beskrivs på vilka olika sätt S2-undervisning i allmänhet ordnas.

S2-lärokursen i läroplanen

Målen för lärokursen i svenska som andraspråk enligt läroplanen är delvis desamma eller liknande som för lärokursen i svenska och litteratur. De elever som studerar enligt S2-lärokursen förutsätts ändå inte alltid ha samma färdigheter som S1-eleverna.

S2-lärokursens särskilda uppgift är att utveckla språkkunskaperna med beaktande av nivån på elevens språkkunskaper samt att stödja en flerspråkig identitet och flerspråkigt kunnande. Målet är att hjälpa eleven att få tillräckliga språkkunskaper för de olika läroämnena och för fortsatta studier (yrkesutbildning, gymnasiet, högskolestudier). Undervisningen ger eleven verktyg för att fortsätta utveckla sina språkkunskaper även senare i livet.

S2-undervisningen stärker elevens positiva bild av sig själv som kommunikatör och hjälper eleven att se sina egna styrkor och modigt använda språk. I S2-undervisningen väljs texterna enligt elevens språkkunskaper. Under S2-lektionerna utvidgar man systematiskt ordförrådet och diskuterar ords och uttrycks betydelser samt jämför sätt att uttrycka sig på olika språk.

I S2-undervisningen diskuterar man till exempel texter från olika läroämnena och från medier, elevernas liv, skolvardagen och hur man verkar i samhället. På så sätt utvidgar man användningen av svenska även utanför skolan. Eleverna anvisas att uttrycka sina åsikter och känslor på ett sätt som lämpar sig för situationen samt att läsa olika slags texter, såsom böcker.

Så kan S2-undervisningen ordnas

S2-lärarna och de andra lärarna samarbetar kring undervisningen i de olika lärokurserna i ämnet modersmål och litteratur. S2-undervisningen ordnas vanligen samtidigt som S1-undervisningen, alltså under lektionerna i modersmål och litteratur. Elever som studerar enligt de olika lärokurserna kan studera tillsammans.

Om undervisningen hålls av en enda lärare ska den läraren utforma undervisningen, läromedlen, uppgifterna och bedömningen enligt både S2- och S1-lärokursens mål och enligt nivån på elevernas språkkunskaper. Ibland kan två lärare, till exempel en klasslärare och en S2-lärare, undervisa i samma klass samtidigt. S2-läraren tar då mer ansvar för undervisningen enligt S2-lärokursen.

Ibland är det ändamålsenligt att S2-läraren ger en del av S2-undervisningen i en separat grupp, så att undervisningen kan riktas mot just de delområden av språkkunskaper som eleverna behöver. Oberoende av i vilken undervisningsgrupp eleven har fått undervisning enligt S2-lärokursen, bedöms elevens kunskaper och framsteg i förhållande till läroplanens mål för S2-lärokursen. De lärare som har undervisat eleven gör bedömningen tillsammans.

Nedan listas några exempel på hur S2-undervisning ordnas i skolor. Under sin skoltid deltar eleven i undervisning som ordnas på olika sätt, beroende på sina lärandebehov.

1.) **Differentierad undervisning under lektioner i modersmål och litteratur**

En lärare undervisar enligt målen för både S1 och S2 under samma lektion. Eleven får läromedel och uppgifter enligt sin nivå.

2.) **Samordnad undervisning**

En S2-lärare och en klasslärare/S1-lärare undervisar hela gruppen samtidigt och beaktar både S1- och S2-lärokursen och elevernas olika kunskapsnivåer.

3.) **Delvis separat grupp**

Eleven får en del av undervisningen som differentierad undervisning under gemensamma lektioner i modersmål och litteratur och en del i en separat S2-grupp. De gemensamma lektionerna leds av en lärare, som beaktar elevernas lärokurser.

4.) **Separat S2-grupp**

De elever som studerar enligt S2-lärokursen får egen undervisning i en egen grupp exempelvis under en period eller årskurs.

5.) **Språkligt stödd samordnad undervisning i olika läroämnen**

En S2-lärare kan delta i undervisningen i olika ämnen vid sidan av en klass-/ämneslärare.

I målen för undervisningen ingår då både S2-lärokursens och läroämnets mål, exempelvis läroämnets textfärdigheter.

Flerspråkighet i skolan

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska det språk som används i den grundläggande utbildningen vara finska eller (för svenskspråkig undervisning) svenska. Goda kunskaper i finska eller svenska är ett viktigt mål för allt lärande. Även andra språk kan användas i undervisningen. När eleven kan använda och utveckla sina språk mångsidigt såväl hemma som i skolan och på fritiden stöder det inläringen av både språk och andra ämnen.

Flerspråkiga elever kan också använda de språk de kan som stöd i skolan. Under lektioner i olika ämnen kan eleverna leta efter information eller hitta centrala begrepp inom läroämnet i en ordbok på de språk de kan eller diskutera lektionens tema på något annat språk än finska eller svenska. Även vårdnadshavarna kan använda de språk som talas i hemmet när de diskuterar olika läroämnen med sina barn.

Förmågan att smidigt kommunicera på två eller flera språk i olika situationer kallas för funktionell flerspråkighet. I funktionell flerspråkighet fungerar elevens olika språk inte helt separat, så att ett språk är hemspråk och ett annat är skol- och samhällsspråk, utan alla språk kan användas överlappande i olika situationer. Undervisningens mål är att stärka elevernas funktionella flerspråkighet.

Genom att bekanta sig med och jämföra olika språk utvecklar man förmågan att identifiera och lära sig om sådant som gäller språken. Detsamma gäller för olika varianter av samma språk. Genom att tala om olika språk och versioner av dem som likvärdiga bryter man ner eventuella fördomar mot språk/språkversioner och deras talare (exempelvis brittisk eller amerikansk engelska eller olika varianter av det egna modersmålet).

Det är viktigt att eleven hela tiden utvecklar sina färdigheter i såväl svenska som andra språk som han eller hon använder hemma och på fritiden. Deltagande i undervisning i eget modersmål har betydelse. Att använda ett språk endast hemma räcker ofta inte för att utveckla mångsidiga språkkunskaper. När eleven studerar de språk som han eller hon kan, stärks elevens förtroende för sin egen förmåga att lära sig.

Vårdnadshavarnas roll i stödandet av de språkliga färdigheterna

Upprätthållande av det egna språket

Det är i grunden vårdnadshavarnas ansvar att utveckla och upprätthålla det egna modersmålet. I familjer där vårdnadshavarna har olika modersmål kan båda vårdnadshavarna använda sitt eget språk.

Att påpeka fel eller tvinga någon att tala ett visst språk är inte till hjälp för språkutvecklingen, i synnerhet inte för små barn, eftersom de inte ännu har förmågan att vara medvetna om sin egen språkanvändning på samma sätt som äldre. Det räcker med att den vuxna upprepar det som barnet säger i korrekt form och systematiskt talar sitt eget språk.

Det har inte så stor betydelse för språkutvecklingen på vilket språk barnet exempelvis först lär sig läsa. Det viktigaste är att man tar till sig färdigheten och övar på den. Det är bra att erbjuda mångsidiga impulser (böcker, musik, videor, aktiviteter) till barnet på barnets eget språk. Om man inte hittar material kan man också använda material på ett annat språk (t.ex. svenska) parallellt. På så sätt ger man också barnet möjlighet att jämföra och bli medveten om olika språk. I en flerspråkig familj är det naturligt att höra flera språk samtidigt.

Om man inte satsar på utvecklingen av språkkunskaperna kan kunskaperna i det språk som används hemma bli begränsade. Deltagande i undervisning i det egna modersmålet ger en viktig möjlighet att mångsidigt utveckla ordförrådet och repertoaren av uttryck samt de språkliga färdigheterna.

Tips för hur man kan stödja det egna modersmålet

- Anmäl ditt barn till undervisning i det egna modersmålet, om det är möjligt.
- Använd material på familjens språk från [Helmet-biblioteket](#) och [Flerspråkiga biblioteket](#).
- Titta på olika program tillsammans med barnet och kommentera tillsammans det som händer i dem både under och efter programmet.
- Spela spel, sjung, lek och läs ramsor på det egna modersmålet. Man kan utveckla språket i synnerhet genom att leka med det samt genom olika skämt och ordlekar.
- Diskutera på det egna språket vad barnet har gjort medan det har varit någon annanstans. Det är speciellt bra att prata om skolan, så att barnet tar till sig ord som anknyter till skolan också på sitt eget språk.
- Försök hitta familjer eller personer med samma språk, och ordna gemensamma aktiviteter, till exempel träffar på biblioteket. Helsingfors stad erbjuder många lokaler som kan användas gratis och som kan bokas kostnadsfritt via [webbplatsen Varaamo](#).
- Numera är det möjligt att ordna distansundervisning för barn, och många länder ordnar gratis språkundervisning på distans. Kontrollera om det finns någon sådan möjlighet för er.
- Försök hitta hobbyer på det egna språket. Det kanske finns en lärare, ledare eller tränare inom någon hobby som kommer från samma språkgemenskap.
- Visa för barnet genom ditt exempel att flerspråkighet är en rikedom som man kan använda på många sätt.

Stödande av kunskaperna i svenska

Vårdnadshavaren kan stödja och uppmuntra sitt barn i studierna i svenska oberoende av hur vårdnadshavarens egna kunskaper i svenska ser ut. Genom att visa intresse och uppskattning för studier i svenska och på svenska kan vårdnadshavarna visa att detta är viktigt. Vårdnadshavarna kan också hjälpa barnet att delta i aktiviteter som utvecklar kunskaperna i svenska på fritiden. I det här avsnittet finns några tips om det.

Det har stor betydelse att vårdnadshavaren genom sitt eget exempel visar barnet att man modigt ska utveckla och använda sitt nya språk, eftersom språket stärks bara genom att man använder det. Det betyder att när man lär sig ett språk måste man öva på att använda det i olika situationer, och inte vänta tills språkkunskaperna är "tillräckligt bra".

Man kan gärna uppmuntra barnet att läsa på svenska. Läsning utvecklar effektivt språkkunskaperna och förmågan att läsa flytande är central för allt lärande. Om vårdnadshavarna är oroad över utvecklingen av barnets kunskaper i svenska, bör de kontakta skolan och be om råd.

Med tanke på övandet av svenska är det bra om barnet har kompisar att tala svenska med. Kompisen behöver inte själv ha svenska som modersmål. Även grupp Hobbyer på svenska (idrott, läsning, musik, scouting etc.) kan vara bra för språkinläringen.

Det finns också många avgiftsfria hobbymöjligheter.

- ”På webbplatserna [Harrastushaku](#) och [Fritid.fi](#) kan man söka efter olika fritidsaktiviteter. Här finns också många avgiftsfria (gratis) hobbyer. En del organisationer, till exempel [Rädda Barnen](#), erbjuder stöd för fritidsaktiviteter.
- Helsingfors stads [ungdomsgårdar](#) och olika verksamhetslokaler listas på webbplatsen om fritidsverksamhet. På ungdomsgårdarna kan man också delta i fritidsaktiviteter eller umgås med andra barn och ungdomar i en trygg miljö.
- [Lekparkerna](#) ordnar olika typer av sommarverksamhet och gratis lunch för barn under 16 år.
- [Kesäleiri](#) är en gemensam webbplats för organisationer i Finland som ordnar lägerverksamhet för barn och unga.
- [Du kan delta i frivilligarbete](#) på egen hand eller tillsammans med ditt barn.
- Avgiftsfria idrottsklubbar för olika åldrar, [Easysport](#)

Med hjälp av tv-program (även på internet) kan man öva på språk samtidigt som man har roligt

- [Yle Arenan \(Barnens Arena, BUU-klubben\)](#)
- Använd textning i Yles tjänster och för filmer
- Via sociala medier (TikTok, Instagram, YouTube, bloggar) kan barn bekanta sig med svenska och även med mångsidig användning av andra språk.
- På spelplattformar kan man tala svenska med internetvänner.

Bibliotek och litteratur:

- [Lättlästa böcker](#) kan hjälpa alla som lär sig språk, eftersom språket i dem är enklare. Det är också bra att läsa annan litteratur. Man kan läsa samma bok både på sitt eget språk och på svenska.
- Biblioteken erbjuder också [olika slags sommarverksamhet](#).
- Olika diplom (till exempel [läsdiplom](#)) inspirerar till läsning.

Läromedel på internet som stöd för inläringen av svenska

- [Utbildningsstyrelsens materialtips för undervisning i svenska som andraspråk](#)
- [Folkhälsans språkmateriel](#)
- [Spel för barn som lär sig svenska som andraspråk](#)
- Bibliotekets webbkurser med bibliotekskort

Helsingfors